

Red. și Adm.-tia:
Școala No. IV.
Str. Delavrancea 23
Apare la 5 și la 20
a fiecărei luni.

FOAIA ȘCOLARĂ

Abonamente:

Pe un an Lei 150
Pe jum. an Lei 80
Inserțiun și reclame
se publică după tarif
Manuscrisele nu s-
unt înapoiaze:

ORGANUL OFICIAL AL REVIZORATULUI ȘCOLAR DIN BIHOR

Nu lăsați copiii să mintă!

Se înțelege că mai întâi nu trebuie să mințim noi. Dar dacă minciuna este o nenorocire pentru adult, ea este o primejdie și cea mai arzătoare otrăvă pentru copil. Ar trebui să înclinăm sute de pagini acestei chestiuni, pentru că dela rezolvarea ei decurge și însănătoșirea socială și renașterea unui popor. Este atât de minciună, atât de fătarnicie în jurul copiilor, încât nu ne mai putem mira de ravagiile pe care le face minciuna în rândurile generațiilor tinere. Mai ales copilul care trăiește mul mult în viitor și prezent decât în trecut, lesne este inclinat să uite, să denatureze, să schimbe cu un cuvânt ceea ce s'a întâmplat, lăsându-se furat de speranțele sale, de visurile și poftele sale, de așteptarea sau de teama sa. Subiectivismul său, produs al tuturor instinctelor Ingrămădite în jurul instinctului de conservare, lesne îl îndeamnă să minți, să ajasteze lumea din afară după interesele sale, iar nu el să-și ajasteze interesele după posibilitățile reale. Este în această înclinare o culme care poate duce pe o pantă la cultul idealului, dar care pe panta cealaltă duce la cea mai neagră prăpastie: prăpastia lășității și a fătarniciei.

Într'o lucrare recentă,¹⁾ dintre numeroasele lucrări asupra minciunii, ni se enumără cauzele minciunii la copiii mai mici, pe care le citim din memorie: 1) Jocul imaginației, 2) instinctul de conservare; 3) instinctul de imitație; 4) judecata subiectivă de valoare nu logică rece 5) imposibilitatea de înfrânare proprie, puterile sufletului copilăresc năvălind ca un pârâu umflat. Mai puneți la toată această stare psihică infantilă și mediul favorabil minciunii, mediu în care totul, dela tată și mamă până la cel mai îndepărtat strein, totul îl îndeamnă să mintă, sau îi sugerează minciuna.

Stăbiciunea sufletească a copilului condus de puterile parbe ute instinctului, trebuie încetul cu încetul tâmăduită și obicinuită cu privirea în față a adevărului oricât de crud ar fi el. E drept că mai ales pentru copil, iluzia este izvorul tuturor fericirilor sale; dar trebuie să-l purtăm cu îndemănare și pe drumul real ca să se convingă și de aceeace este posibil sau nu.

Copilul, ca și omul cu mintea slabă, confundă posibilul cu realul, ceea ce nu este tot una; iar când ajunge să-și creeze o lume de imposibilități alimentată de dorințele și poftele sale necontrolate, atunci primejdia e mare, cu atât mai mare cu cât nu-l vom ști să-l readucem la realitate!

Micuțul care face dintr'un băț un cal, dintr'o cutie un palat, dintr'o piatră o pâine, cu greu va distinge produsul imaginației sale de acela al realității. Dar dacă viața jocului copilăresc este o necesitate pentru dezvoltarea de mai târziu a copilului, ea prelungindu-se prea mult, când copilul începe să se lovească de piedecile reale, poate să fie o cauză de seamă a minciunii. Memoria pasivă a copilului trebuie înlocuită încetul cu încetul cu o memorie activă, adică el trebuie deprins să caute cu fidelitate în trecut și să deprindă faptul brut din buvenile imaginației sale. Trebuie să-l întărim rațiunea ca ea să fie în stare a da piept cu pasiunile și cu dorințele sale. Trebuie să-l deprindem să observe și lucruri și fapte din jurul său. Dar mai ales trebuie să-l deprindem să dea piept pe față cu piedecile ce întâlneste în viața lui de școlar. Fie că profesorul este un despot și copilul vede că în fața despotului e mai bine să minți ca să scapi; fie că profesorul este un indiferent și deci e tot una a minți sau a spune adevărul; fie că el este prea bun și copiii îl mint în haljocură; în toate aceste cazuri deci pedagogul este acela care îl deprinde pe copil să fugă ca un leș de greutate. Mai cu seamă în ultimile timpuri de ostentivă socială, de tembelism care a năvălit asupra omenirii, când fiecare caută să scape cât mai eflin, copilul vede că drumul obicinuit spre a învinge obstacolul este să fugi de el sau să te strecuri pe căi piezișe. O revoltă generală împotriva examenelor, în contra programelor prea încărcate, împotriva numărului de ore; o nenorocită și bolnavă sentimentală grijă ca copilul să nu mai lucreze așa mult, Din reacțiunea împotriva metodelor și programelor atât de grele și de opăsătoare ale trecutului, se pare că printr'o armonie cu înflegul mers al lumii, am căzut și cu școala în cealaltă extremă: cât mai puțin, cât mai ușor, cât mai eflin. Să nu ne mirăm atunci că de pe băncile școlii se ridică tot mai mult:

¹⁾ Erinnerung, Aussage und Lüge in der ersten Kindheit von pedagogin Clara si W. Stern. Leipzig ed Barth, 1920.

nulitate, tot mai zadarnică vorbărie, tot mai mare lașitate și tot mai mare credință în noroc și necredință în propria-și forță.

Mediu, metodă, obiceiuri moderne, curente exagerate, totul încurajează pe copil să mintă și cu minciuna să-și facă drum în viață. Sunt școli în care a copilă la teză, a păcăli pe profesor, a deveni o glumă „studentească” inofensivă, când în realitate nu avem a face decât cu cea mai nenorocită formă de minciună și de lașitate școlărească și din care în marea viață va decurge celălalt grad de minciună și de lașitate.

Minciuna copilărească așa cum am văzut-o, datorită stăbiciunilor sufletești nu este la drept vorbind adevărata minciună. Ea începe d'abia prin școala primară când copilul începe să iasă din lumea sa inte-

rioră și începe să se considere în raport cu societatea, ca membru răspunzător al ei. De aceea adevărata primejdie a minciunii începe cu școala primară. Aici trebuie să ne muncim a zdruncina încrederea copilului în acest idol, cărui se închină atâta. În școala primară trebuie să deprindem pe copil a vedea în lupta contra minciunii cea mai mare bravură: victoria asupra sa însăși. Altfel minciuna întâia lăsată, cere alte minciuni cu să o susțină și astfel copilul se trezește într-o țesătură de minciuni, moartea sigură a voinei a caracterului.

Stărpiti minciuna și aiți dat sănătate neamului, prin scoaterea de generații credincioase muncii și adevărului.

George Bota

Materialul de memorat^{*)}

Vorba „memorizare” așa cum e folosită ea în materiile didactice nu se referă totdeauna propriu zis la memoria intelectuală, ci designează de obicei un exercițiu de înregistrare și reproducere mecanică a unor șiruri de cuvinte, de formule ori de cifre.

Cuvintele nu sunt acte de gândire ci numai auxiliare ale gândirii, sunt convențiuni create de viața socială și servesc munca minții tot așa cum aparatele construite de dibăcia omenească servesc pentru ușurarea muncii brațelor.

Cuvântul, considerat în sine și deosebit de gândul pe care-l deșteaptă, nu e decât o mișcare a organelor vorbirii. Cuvântul e un gest pe care în loc să-l facă mâna îl fac buzele, limba.

Cuvântul scris e urma vizibilă a unor mișcări, deci tot a unor gesturi dar nu instinctive ci învățate, nu naturale și convenționale. El alcătuiește un mijloc indirect de amintire a cuvântului vorbit. E aparatul care servește pentru punerea în funcțiune a unui alt aparat.

Formulele, cifrele, sunt deasemenea auxiliare convenționale pentru punerea gândirii în acțiune fără să fie ele înșite gândire. Ca atare și ele se reduc mai de aproape sau mai de departe tot la sisteme de mișcări.

Memorizarea așa cum e practică în școală, se reduce deci la înregistrarea unor serii de mișcări (sau câteodată a unor imagini ce ușurează unele mișcări).

Între păstrarea puținței de-a executa unele mișcări, și păstrarea puținței de-a-ți deștepta anumite gânduri, e o deosebire atât de mare încât și legile desfășurării acestor două procese, și metoda lor și timpul pe care-l cer, e altul.

Astfel: pe când deprinderea unei mișcări pur musculare cere un exercițiu repetat de multeori, păstrarea în minte a unei demonstrații bine înțelese se face dela prima dată.

*) vezi articolul „Memorizarea ca exercițiu școlar” în No. 18, Noiembrie 1925.

Experiințe făcute cu animale superioare ca elefantul, căinele ori mămuța, dovedesc că acestea se deprind desigur și ele cu destulă greutate să execute mișcări automate, că le trebuie și lor repetate încercări, dibuiri, până să ajungă să execute cu ușurință o mișcare anumită. Și totuși în anumite cazuri precum de pildă pentru deschiderea unui mecanism simplu pe care animalul îl poate înțelege nu mai e necesară exercitare îndelungată, ci animalul îl ajunge e singură probă ca să reție mișcarea; odată ce a înțeles, poate executa de nenumărate ori pe rând fără greșală.

Așa dar înțelegerea, intervenția actului pur mintal, dispensează pe individ de întregul șir de exerciții de deprindere.

Sunt însă și cazuri mixte, când avem a face cu deprinderi de mișcare ajutate mai mult ori mai puțin de inteligență.

Cazurile acestea mixte alcătuiesc o întreagă gamă, începând cu acelea în care rolul mișcării musculare e maxim iar al celui al minții e minim. — și sfârșim cu cazurile când dimpotrivă rolul minții e maxim iar al mișcării, minim. Așa de pildă cu cât într'un exercițiu de repetare verbală, înțelegerea intervine mai puțin, cu atât și deprinderea, automatizarea se face mai greu. Așa de exemplu, cu mult mai multe repetări și timp se cere ca să'nveți pe de rost un număr de silabe fără înțeles și cu mult mai repede se'nvață același număr de silabe constituind cuvintele unei poezii în limba maternă. De aceea și o formulă matematică se reține cu mult mai repede când se bazează pe o demonstrație înțeleasă pentru că procesul de dresaj e mai puțin implicat în ea decât în formula neexplicată și neînțeleasă; procesul mintal substituie o bună parte din repetările ce ar fi fost necesare.

Așa dar după cele expuse până'aci, s'ar părea că deprinderile, mecanizările care cer exercițiu mai mult or

trebuie să fie cât mai mult evitate în școală și întocuite cu operațiile mintale.

Pe principiul acesta, pe programul acesta se întemeiază o întreagă campanie pe care unii teoreticieni o duc împotriva mecanizării, împotriva oricărei memorizări aritmetice a formulelor, numerelor, cuvintelor.

S'a ajuns la eliminarea termenilor tehnici, la eliminarea numirilor gramaticale, la eliminarea formulelor aritmetice (dobânda, suprafețele etc). Se pare că există și o tendință exagerată de a se elimina *datele* din predarea istoriei.

Trebue să ținem seama însă de un amănunt psihologic de multă importanță: actul de înțelegere substituie într'adevăr după cum am spus o întreagă serie de dibuiri și ne-am putea adresa totdeauna numai lui în vederea instrucțiunii dacă acest act de înțelegere n'ar prezenta două mari inconveniente.

1. Actul mintal, substituind un șir de dibuiri musculare presupune o efortare, o cheltuială de energie cu mult superioară efortării fiecărui act muscular.

Animalele cari sunt incapabile de asemenea efortări de a înțelege, se asemănă cu nevoiașii cărora le vine mai ușor să-și cumpere hainele mai scump dar plătiind în rate mici distanțate.

2. E drept că o formulă care e înțeleasă se reține cu mai puțin exercițiu decât cea care nu e înțeleasă însă dacă formula n'a fost și mecanizată după aceea, atunci se uită cu mult mai repede.

Formula nu e numai un sistem de semne algebrice, ci tot formulă e proverbul, tot o formulă e regula generală de gramatică, tot o formulă e legea științifică, tot formulă e maxima filozofică. Toate sunt gândiri fixate prin mijloace convenționale.

Aceste mijloace convenționale, cuvântul sau formula, servesc ca depozitare ale întregii bogății de gânduri și sentimente pe cari generațiile și-o transmit unele altora de-a lungul veacurilor. Fără păstrarea acestor formule nu e posibilă instrucțiunea, nu e posibilă cultura și nici viața socială.

Memoria reține concretul mult mai mult timp decât abstractul. Abstractul dacă nu s'ar sprijini pe anumite semne, arbitrare ori convenționale, nu s'ar putea păstra în memorie.

După mulți autori, însăși gândirea logică ca fapt de conștiință, e imposibilă fără anumite concrețiuni de acestea, fie create subiectiv de fiecare din noi, fie elaborate de viața socială. — Iar formulele, cuvintele, sunt tocmai semne văzute, auzite, pronunțate, sunt forme concrete ce pot sprijini abstractul.

Astfel formula cere să fie mai întâi înțeleasă pentru a fi mecanizată repede, dar trebue să fie apoi în tot cazul mecanizată pentruca ceea ce a fost înțeles odată, să fie *durabil* în memorie. Ori de câte ori vei voi să-ți amintești ceea ce ai înțeles odată, formula va servi gândirii așa cum ancora fixată solid în pământul ferm, servește stabilitatea navei pe valurile jucăușe.

Desigur că o ancoră care nu e capabilă să asigure o navă, e cu totul de prisos.

O ancoră, prin ea însăși, e cel mult un simbol dar n'are în ea însăși nici o utilitate. Și a te încărcă la drum cu ea dacă nu-ți va putea servi niciodată — de pildă când umbli călare — e osteneală de om fără socoteală.

De aceea nu se va mecaniza formularea tuturor textelor din cartea de citire, oricât s'ar fi și înțeles ele. Sunt texte cari explică un fapt istoric de pildă și reconstituiesc astfel în mintea cititorului o imagine concretă sau o serie de imagini. Imaginea fiind destul de concretă, se păstrează în memorie și fără ajutorul vorbelor din carte. Vorbele din carte au fost numai mijloc provizoriu de construcție, tocmai ca schelele de lemn pe cari le dai de-o parte după ce e gata casa.

Nu se vor mecaniza deci nici textele de istorie, de geografie etc. dar cu atât mai mult nici fleacurile de istorioare sau poezioare pe cari autorii abecedarelor le confecționează cu mult zel, dar cu prea puțin talent. Se vor alege numai câteva bucăți sau fragmente — fie ele mai mult ori mai puțin simple și copilărești — dar care să prezinte o adevărată valoare pentru educația estetică. Când valoarea lor e numai moralizatoare, se va memoriza mecanic numai fragmentul cel mai plastic, cel mai lapidar.

Un pasagiu celebru dintr'o poezie de valoare, bine explicat și bine fixat în memorie contribuie intens la educația gustului estetic. El va întovărăși pe individ de-a lungul anilor și împreună cu alte asemenea, va desernă o dungă de lumină prin viața sufletului lui.

O rugăciune bine înțeleasă și bine memorată, va putea întotdeauna să-i aducă aminte de puterea creatorului ori de „ertarea greșilor noștri”.

O normă, o maximă, un proverb, fără a-l astâmpăra dela strengăriile lui cât e mic, vor putea ades să-i fixeze și să-l explice propria lui experiență când va fi mare.

Dar atât.

Prilejul de a găsi câte-o frază ori câte o formulă demnă, de mare valoare, nu se întâlnește în fiecare zi, ci abia de câteva ori pe an în materia de clasă I primară și cel mult de două trei ori pe lună în ultima clasă primară. Să nu vă faceți socoteala că unele fleacuri se pot învăța pentrucă ar fi bune pentru cei mici... Căci ceea ce se învață pe de rost se învață pentru toată viața, și nu e necesar să porți plin buzunare o viață întreagă, cioburile unei păpuși care-ți trebuiau grozav când erai mic.

Amintirea copilăriei nu-și pierde farmecul, ci și-l mărește dacă în loc să-ți fu nege versuri insipide cum sunt toate cele cu destinație didactică, pălpare într'o strofă din „Somnoroase păsărele” a lui Eminescu ori din „Pierde vară” a lui Coșbuc.

Și e bine să se mai observe că cu cât memorizarea le apare copiilor mai mult ca o excepție, cu atâta dau mai mare importanță fragmentului ce li-se dă pe de rost și cu atâta caută mai mult să-i descopere „frumusețea sau alăncimea. Prof. Dr. Eugeniu Speranția.

Invățătorul și desenul șablon.

În multe școli normale am văzut la elevii din ultima clasă, niște caete cu schițe pentru desen menite să îmbogățească zestrea viitorului învățător în această privință. Dacă aceste lucrări ar fi opera personală a fiecărui elev, ași aproba procedeu acestuia cu toată inima, dar situația este cu totul altfel. Schițele acestea sunt transmise dela o generație de elevi la alta, ca moștenire lăsată colegilor de un fost elev al școlii. Dacă faci o cercetare sumară în aceste caete de schițe, vei vedea imediat că la toți desenurile sunt la fel făcute și la fel aranjate pentru că au fost copiate. Când se apropie examenul de capacitate, în care figurează și desenul, elevii repetă aceste desene până când le memorizează.

Aceste desene sunt niște mumii încremenite în mintea lor pentru toată viața și dacă după ani de zile ai pune un asemenea învățător să-ți deseneze de pildă o masă, el o va face la fel cu aceia pe care a avut-o pe vremuri în caetul lui de schițe: mumiile sunt din nou ridicate din lăcașul ei și nici un pic de viață nu adie peste chipul acestei mese. Mâna merge pe vechitul ei drum căci totul s'a mecanizat.

Întocmai ca zugravii de case, așează tiparul pe perete, trag cu pensula mulțată în culoare și desenul este gata: cum este tiparul, în cazul de față șablonul, tot așa iese și urma! Cel ce rămâne legat de caetul cu schițe, rămâne de fapt legat de tiparele sau șabloanele din el. Pentru un asemenea învățător, o masă se desenează așa, ... o cană se desenează așa! ... El nu știe să redea situațiuni și nu este capabil să-și propună teme oricât de simple ar fi.

Noua programă analitică a școlilor normale pune desenul la loc de cinste, având tocmai în vedere importanța lui, instructivă și educativă din școlile primare.

Pentru copil, desenul este o acțiune sufletească foarte complexă. Desenul unui copil nu este arătos, dar în schimb e capabil să spună foarte mult.

Ce poate să ni-l facă sârmanul copil și cum poate să mai ia avânt viața lui interioară, dacă domnul învățător vine de câte ori face desenul cu tiparele lui încremenite.

Hotărât lucru, că până acum desenul n'a fost bine predat în școlile normale, deoarece nu s'a isbit cel puțin să formeze în elevi convingerea că desenul este o operațiune vie, bazată pe observațiune directă, raționament, legile vederii etc.

Mai ales învățătorii cu pregătire mai veche, nici n'au predat desenul în școala primară, pentru că nu l-au apreciat din punct de vedere pedagogic și dacă acum sunt silii să-l facă de cerințele programului, recurg la metoda șablonului și nu-și mai bat capul să studieze ce zic în această privință oamenii vremurilor mai noi.

Pentru ei, predarea desenului la clasa I este tot una cu desenul dela clasele IV, V.

Desenul este de trei feluri: după natură, din memorie și din imaginație. Spiritul critic al copilului ne dispunând de mijloacele omului mare, stabilește o altă ordine în aceste trei feluri de desen și începe cu desenul din imaginație, pe când omul mare are ca bază de plecare desenul după natură, cărui îi armează desenul din memorie și după posibilități desenul din imaginație, în al treilea rând.

La omul mare avem o bază precis concretă, pe când la copil o bază imaginată fără limită.

Dacă noi cei adulți avem atâtea mijloace de a studia desenul, pentru ce să recurgem la șabloane, pentru ce să închidem imaginea vecinic schimbătoare a unui subiect oarecare într'un calapod lipsit de viață și de expresie?

Dar desenul cel viu cere învățătorului *pregătire tehnică* fără de care nu poate face apel la tratatele de pedagogie.

Numai când vom ști să facem chipul unui obiect oarecare într'o situație dată, numai atunci putem spune că știm să desenăm și vom fi în stare să predăm desenul la copii.

Să găsim mijlocul pentru complectarea pregătirii tehnice referitoare la desen.

T. V. Ștefănescu.

O altă datorie.

Scriam într'un număr din „*Foia Școlară*” că de datoria tot a noastră este dacă altceva nu se îngrijește de cimitirele lăsate în părăsire, să facem din aceste locuri de veșnică odihnă altceva decât ceea ce sunt acum.

O datorie mai mult la multele noastre datorii. Dar cine altul ar putea să-și ia asupra-și aceste datorii, afară de fericitul caz când toți intelectuali satului își împart aceste datorii?

Vin astăzi cu o nouă datorie, impusă de altfel și de lege; nu pentru aceasta o amintesc, pentru că, după mine, ceea ce e silii, mai cu seamă în afară de program și mai ales în materiile de educație, e neplăcut și ceea ce se face fără plăcere se face rău sau deloc. În materie de activitate extrașcolară de multe ori ordinele prea abundente dacă nu strică, nu aduc prea mult folos. Tot ceea ce se face pentru educație în afară de școală, orice mișcare culturală, trebuie să pornească din adâncă convingere și din dorința sinceră de ridicare a neamului, nu din teama neexecutării ordinei. Indemnul spre muncă de ridicare culturală nu trebuie să se facă cu ordine, nici cu promisiuni ce nu se îndeplinesc, ci cu indemnuri calde și curate și cu reale îmbunătățiri de ordin material cari să ne lipsească de grija zilei de mâine, lăsându-ne numai grija de hrană sufletească pentru noi și cei din jurul nostru.

Dacă am fost și suntem nemulțumiți, am fost și suntem fiindcă totdeauna ni s'a dat această ocazie.

Toate aceasta însă nu ne îndreptățesc să lăsăm în părăsire datorile ce se leagă de un luminător al satului.

Să fim hotărâți la muncă și hotărâți și solidari și în cererea drepturilor noastre. Să nu dăm ocazie însă să ni se spună că nu suntem apostoli și cu atât mai mult că dezertăm dela datorie. Nu spun: „*Sa așteptăm în pace al soartei ajutor*” nici muncii: „*că plata voastră mare este în ceruri*”. Nici tânguirile de milostivire de sus, nici renunțările prea apostolice nu ne aduc folos. Să fim idealști în cece privește misiunea noastră, dar să nu uităm realitatea vieții.

Am făcut această largă paranteză ca să nu se creadă că sunt dintre acei idealști cari cer învățătorului numai datoii; aceasta, fiindcă vreau să spun despre o altă datorie cerută de vremurile de azi.

Am avut trista ocazie să văd, în doi ani cât am fost învățător în St. Nicolai român, primejdia sectelor religioase. Dacă cineva mi-ar fi vorbit înainte cu câțiva ani, poate că n'aș fi înțeles pericolul ce isvorăște de aci pentru neam și poate nici nu i-aș fi dat mare importanță.

Și apoi, par'că treci drept democrat modern și larg îngăduitor spunând astăzi: „*Credă fiecare cum o vrea*”.

Nu e locul să expun aici pentru cei ce nu cunosc în de ajuns pericolul sectelor. Nu sunt șovinist, nici antisemit; dar pentru înțelegerea adevăratelor cauze cari au dat naștere sectelor religioase de unde rezultă și pericolul lor pentru neamul nostru, e recomandabilă, și dacă n'aș fi acuzat de antisemitism, aș recomanda-o chiar cu toată căldura nu numai tuturor colegilor mei, ci tuturor bunilor Români, cartea: „*Protocoloalele înțelepților Sionului*” trad. de I. Moța.

Pericolul sectelor nu e de neglijat; el a fost recunoscut și dela tribuna parlamentară, (Di I. Mihalache, Ședința din 10 Decemb. 1925).

Am fără ocazia neplăcută să trăesc aici într'un cartier în care sunt mulți adventiști. Am fost adesea ori la adunările lor. Ceeace mi-a atras atenția au fost corurile. O comunitate cât de mică își are corul ei.

Din 8—10—15 persoane au cor pe trei voci. Și aceasta impresionează mult pe cei ce vin acolo, pe cei slabi, cari sunt cei mulți, ce nu cunosc dedesebturnile acestor secte. Fiecare cântare a lor mă cutremură căci auziam în fiecare prohodirea credinței noastre strămoșești. Aici mi am dat mult mai bine seamă de cât poate face un cor bisericesc. Și trebuința lor e imperios cerută de vremuri, mai cu seamă în satele în cari nenorocirea a făcut să se înlindă sectele.

Pentru înclințarea lor, orice sacrificiu nu e prea mare. E vorba de salvarea credinței noastre și odată cu ea oprirea desorganizării statului. Și în sprijinul credinței, corul bisericesc aduce nu real serviciu.

Despre această datorie aveam să spun. Faceți-o, nu pentru că e scrisă în lege, ci pentru că interesele neamului o cer. Treceți peste orice considerații mărunte,

peste orice ambiții personale, dacă din netericire relațiile dintre învățător și preot n'ar fi cele cari ar trebui să fie. Trecând peste ele, nu vă veți coborî, ci vă veți înalță. Și făcând cel dintăiu pasul de conlucrare pentru binele neamului, nu vă veți umili. În luptă aceasta e neapărată trebuință de conlucrarea amânduror factorilor culturali de căpetenie. Dacă totuși s'ar găsi fova-răși de apostolat cari să nu primească oferta conluc-rării, nu vă simțiți jigniți; cu atât mai mult nu căutați răsunare. Faceți tot posibilul însă să-l ajutați în lupta de menținere a credinței strămoșești, temeliea neamu-lui nostru.

Nu exploatați cu atât mai mult greșelile legate de o mână pământ; explicați-le, scuzați-le pe cât se poate pentruca săteanul să nu-și piardă încrederea în slujitorul altarului. Sunt destui dușmanți cari îi po-negresc. Ce s'ar alege dacă și învățătorul ar lua parte la acest concert de învinuire și batjocură?

Priviți lucrurile dela înălțimea intereselor neamu-lui de unde micile patimi rămân în umbră.

Dați tot prisosul de muncă pentru neam cu toată dragostea. Nu vă precupeți munca aici, nici nu lăsați în părăsire datoria aceasta; nici un motiv n'ar fi desul de puternic ca să determine și să scuze acest lucru; îmbrățișați cu toată căldura cauza credinței strămoșești începând cu coturile bisericesti.

Așa să ne-ajute Dumnezeu!

Chirișescu I.

Mihaiu Eminescu

Conferință ținută în 8 Maiu la „Universitatea liberă” a liceului „Emanuil Gojdu” din Oradea de SABIN ANCA, profesor.

(Urmare din No. 20 - 1925).

Să trecem acum la activitatea politică a lui Eminescu. Se susține că pe cât de pesimist a fost Eminescu în poezie, pe atât de optimist ar fi el în activitatea sa politică. Ar exista adică două personalități ale lui Eminescu, o personalitate artistică pesimistă și o personalitate omenească optimistă. Vom vedea din cele ce urmează dacă e justificată sau nu această părere despre Eminescu.

Se știe că Eminescu a fost conservator în politică. Ce l-a atras pe Eminescu în partidul conservator? Prietenia lui cu Maloiescu, zic unii; dorința de a se vedea căpătuit, spun alții. Un Eminescu și căpătuit sunt două noțiuni cari se contrazic reciproc și împărăcherea acelora n'a putut să izvorească decât numai din mîntea unui adevărat căpătuit, care nu-și poate închipui sau, ca să se justifice pe sine însuși, nu vrea să îngăduie că pot exista și suflete caractere cari nu pot fi căpătuite. Dar atunci prietenia cu Maloiescu! Nici aceasta. Prietenia aceasta a avut de bază respectul reciproc, respect care nu poate exista fără de sentimentul de simpatie și admirație ce

și) deșteaptă armonia perfectă dintre faptă și convingere. Așa fiind, cea mai mișcătoare dovadă de dezacord între acestea ar fi izbit clar fundamentul acestui sentiment și ar fi distrus prin urmare prietenia lor însăși în esența aceleia.

Am văzut, când am vorbit despre activitatea poetică a lui Eminescu, că el a avut o dragoste sinceră și învăpăiată pentru trecutul nostru istoric. Acest fond sentimental se manifestă și în activitatea lui politică. Și aici avem de-a face cu același Eminescu, pe care l-am cunoscut în poezia lui. Și cu toate acestea, această notă sufletească nu a fost cauza unică și ultimă care l-a atras pe Eminescu în tabera conservatorilor. Motivul cel mai puternic și singur hotărâtor a fost convingerea lui bazată pe principii reale și adânc filozofice.

Eminescu nu poate concepe statul ca un contract social în sensul lui Rousseau, ci ca o creație a naturii, ca un organism viu și, dat fiind adevărul că „în natura non est saltus”, dezvoltarea aceluia nu poate fi decât o creștere naturală și treptată, în care fiecare fază ulterioară este rezultatul substratului de forțe pe care le cuprind fazele anterioare. Nesocotind prin urmare această evoluție anterioară, vom face imposibilă orice evoluție ulterioară, organismul va fi atâcat în însuși fundamentul existenței sale viitoare.

Iată ce zice Eminescu în articolul său politic „Clasele superioare”: „Unii politicieni își închipuie că Statul e rezultatul unui contract sinlagmatic, a unei convențiuni stabilite între cetățenii lui. Noi credem, din contră, că el e un produs al naturii, că asemenea unui copac din pădure își are fazele sale de dezvoltare, asemenea oricărui organism își are evoluționea sa”. În articolul „Actualitatea”: „Scriitorii, care în privirea ideilor lor politice sunt foarte înaintați, au renunțat totuși de-a mai crede că Statul și Societatea sunt lucruri convenționale, răsărite din libera învoială reciprocă dintre cetățeni . . . Statul e supus unor legi ale naturii, fixe, îndărătnice, neabătute în cruda lor consecință”. În articolul „Declarația”: „Noi conservatorii reprezentăm realismul naturii născute a statului și pretindem ca formele introduse să nu rămână forme goale, coji pentru a se juca partidele cu ele, ci să aibă cuprins real”. În articolul „Bătrânii și tinerii”: „Introducând legile cele mai perfecte și mai frumoase într-o țară, cu care nu se potrivesc, duci societatea de răpă, oricât de curat ți-ar fi cugetul și de bună inimă”. Și în articolul „Clasele superioare”: „La noi lucrurile se traduc din franțuzește într-o noapte și sunt votate a doua zi cu drumul de fier. De aceea atâtă tâmpire cu care ele se votează, de aceea lipsa de încredere în eficacitatea lor, de aceea multe legi sunt născute moarte”.

Cred că ajung aceste citate ca să vedem adevăratul motiv care l-a făcut pe Eminescu să fie conservator.

Să vedem acum ce crede Eminescu despre rostul Statului și despre modul cum își poate acela îndeplini chemarea sa. Iată ce zice el în studiul despre „Influența austriacă asupra Românilor din Principate”.

Istoria din lăuntru a popoarelor este o luptă între ideea statului și individualism. Ce este individualismul? Fiecare ființă organică e pentru sine lucrul principal, semenul lucru secundar. Dorințele și aspirațiile oricărui individ omenesc sunt nemărginite și de aici acel bellum omnium contra omnes Dar producătorii de grâu au o țintă comună, interese comune, iată *clasa*; identitatea de interese naște o identitate de păreri: iată *principiile*, se cere realizarea acestor păreri în stat: iată *partida* Nimic nu va schimba natura societății, ea va rămânea un bellum omnium contra omnes, sub orice formă pacifică s'ar prezenta. Puterile în luptă se comasează, în locul indivizilor avem clase, forme superioare ale aceluiași principiu, care se luptă pentru supremație”. Statul ar fi chemat să stabilească armonia între clase. Dar care formă de stat ar fi mai potrivită pentru aceasta? Eminescu după ce trece în revistă toate formele de stat care s'au perindat în istorie dealungul veacurilor și până în ziua de astăzi, ajunge la concluzia că: „forma cea mai normală a dezvoltării unei societăți omenești, este oligarhia.” (Vezi art. pol. „Clasele superioare”). Dacă reflectăm puțin însă, observăm numai mai decât că și statul oligarhic nu este altceva decât supremația unei singure clase asupra tuturor celorlalte. Evident deci că Eminescu, negăsind o altă formă de stat mai potrivită, a trebuit să se oprească la oligarhie bine înțeles nu ca la ceva bun în sine și pentru sine, ci ca la un rău necesar pentru încunjurarea altui rău și mai mare. Existența și bunăstarea oligarhiei fiind condiționată de bună starea și echilibrul tuturor celorlalte clase, oligarhia va avea interes vital să vegheze ca una să nu fie exploatată prea mult prin cealaltă, pentru că prin slăbirea prea mare sau pierrea unei clase va fi amenințat însuși statul și prin urmare și oligarhia în existența sa. Eminescu vrea deci o oligarhie, dar nu de dragul ei, ci în interesul celorlalte clase și mai ales în interesul acelei clase care e unica producătoare la noi și ca atare temeliea statului și care e exploatată de toate celelalte, mai vădit de acea pătură suprapusă formată din elementele străine, de greci și bulgari pripășiți pe aici; în interesul clasei care este singura reprezentantă adevărată a românismului, în interesul țărănimii dela sale, care exploatată fără nici o cruțare, degenerază pe zi ce merge se stinge și pier.

Iată ce zice Eminescu în articolul său despre „Descrescerea populației”: Organizația socială a României are două părți caracteristice, una reprezentată prin o droaie de fraze goale în zecile de foi și foițe ale țării, alta în sărăcirea și mortalitatea reală a populației. Generația viitoare, care după umbrele ce le aruncă va fi și mai săcă și mai înfumurată decât cea de astăzi, ne arată de pe acuma cauza României ca o cauză pierdută. Când vom ajunge la realizarea corectă a formulelor din J. J. Rousseau, atunci ne vom trezi că nu mai există popor românesc și acele formule nu vor fi, credem, suficiente pentru a hrăni iluzia greco-bulgarilor din Ba-

curești că trăesc într'un mic Paris. Fiecare cap „qui a fait ses études en France” dormind pe biliardurile din cafenele, ne costă sute de țărani morți prin supraexploatarea puterilor lor fizice, prin absoluta lipsă de bucurie și de dulceață a tralolui”.

Și acum întreb unde e aici pretinsul optimism al lui Eminescu? Eu din parte-mi văd același pesimism pe care l-am întâlnit și în poezia lui filozofică. Să mai aduc și alte argumente? După ce am arătat pesimismul lui Eminescu în înseși principiile fundamentale, cari stau la baza activității lui politice, cred că e lucru de prisos. Voiu anunți totuși un singur fapt care mi-se pare mai caracteristic.

Se știe că Eminescu a fost în deplinătatea talentului său poetic pe la anii 77--78 când s'a dat războiul nostru pentru neațărnare. El bine acest războiu, care a inspirat multe dintre cele mai frumoase poezii ale lui Coșbuc și Alexandri, n'a smuls un singur acord din lira lui Eminescu. Pentru ce? Iată ce zice Eminescu în articolul său „Clasele superioare”: „Populația și tocmai populația producătoare scade... Noi credem că un sistem care, oricât s'ar îmbogăți patrioții, are de rezultat moartea reală a unei națiuni, e tot ce se poate mai rău și ucigaș. Iată nervul răului, în contra cărui nu ajută nici proclamarea independenței, nici coroana de oțel a regelui... nici frazele patriotice”.

În concepția politică a lui Eminescu viitorul neamului și al patriei noastre e legat în primul rând de soarta țărănilor, pe care el, după cum am mai spus, o crede de singura reprezentanță adevărată a românismului; iar această soartă a țărănilor, după cum am văzut mai sus, el o vede în cele mai triste și întunecate culori.

Același pesimism, pe care l-am întâlnit în „Împărat și proletar” se află și în principiile fundamentale din concepția politică a lui Eminescu. Cum se poate însă ca același pesimism care acolo se traduce într'o rezignațiune pasivă, nu-l împiedecă aici pe Eminescu să deslășure o activitate neobosită în interesul patriei și al neamului? Fie-mi permis ca deocamdată la această întrebare să răspund cu o alegorie. Să ne închipuim un fiu care-și țușește mai mult decât orice în lume pe părintele său. Sau ca al gori să fie mai aproape de viața reală să inversăm rolurile și să fie deci un părinte cu o dragoste nețărnurită față de fiul său. Ei bine, să presupunem că părintele acesta este un pesimist încarnat, care nu crede că poate exista o viață fericită. Nu va munci el totuși din răzputeri, dacă deși știind că fiul său nu va putea fi niciodată pe deplin fericit, va crede totuși că prin munca sa îi va putea face viața puțin amară și suportabilă?

Iată fondul psihic care stă la baza activității politice a lui Eminescu.

* * *

Ajunș către sfârșitul conferinței mele, mi-se pare mie că aceleași note sufletesti cari se desprind din viața

și întreaga activitate a lui Eminescu, se încheagă într'o singură icoană pe deplin armonică și unitară. Nu există doi Eminescu. Nu există două personalități deosebite ale lui Eminescu. Este un singur Eminescu, pesimist în viață și pesimist în activitatea lui întreagă. Și dacă pesimismul din activitatea politică a lui Eminescu nu se arată cu aceeași nuanță de pasivitate, pe care o întâlnim în opera lui poetică, aceasta e din simplul motiv că în acel complex de note din care s'a împletit sufletul mare și spiritul genial al lui Eminescu, a fost una mai puternică decât toate celelalte, a fost una în care Eminescu s'a învins pe sine însuși și aceasta a fost iubirea de neam și de patrie.

Domnilor și Doamnelor! Scopul urmat în conferința mea a fost să vă dau icoana lui Eminescu așa cum se desprinde ea din viața și activitatea lui întreagă. V'am dat-o. V'am dat-o așa cum a fost în stare să o restrângă sufletul meu, deci o icoană subiectivă și individuală. Am făcut-o însă fără nici o pretenție de-a impune culva păreri mele și ca să vă asigur despre aceasta, iată aveți declarația mea: Din parte-mi consider de cei mai mărginiți oameni pe aceia cari nu-și pot închipui că s'ar putea vedea lucrurile și altcum, nu numai așa, cum le văd ei și cari vor ca toată lumea să primească și să vadă cu ochii lor.

Icoana gata, îi mai lipsesc cadrele! Și de ce n'aș încadra-o în negru, coloare care de fapt îi prinde atât de bine?

În acel complex atât de variat și bogat pe care îl numim sufletul sau spiritul lui Eminescu, a existat și o notă care a trebuit să-l devie fatală. A fost ceva în Eminescu din acel „non serviam” aruncat în fața Creatorului de acel spirit revoltat, care n'a vrut să primească mâna îmbiată lui ca să-l conducă printre valurile tulbure și infuriate ale vieții. S'a întâmplat și cu Eminescu același lucru care dela început și până'n zilele de față a fost soarta comună a tuturor spiritelor mari, cari în avântul și șborul lor către adevăr, neavând aripile unei credințe destui de tari, s'au izbit de acel zid stavilap după care se ascunde taina mare și nepătrunsă de mintea omenească, misterul îmbrăcat în acele cuvinte ale lui Du Bois-Reymond: Ignoramus et ignorabimus. Izbit de acest zid a fost fatal ca Eminescu să se prăbușească în Nirvana cea mai întunecată și amară, nirvană care nu mai este nici nirvana budhistă nici nirvana schopenhaueriană. Nu este nirvana lui Budha, nirvană pe care marele poet și apostol indian Rabindranath Tagore ni-o prezintă ca o armonie desăvârșită și o fericire nemărginită, dar nu este nici nirvana lui Schopenhauer, nirvană despre care însuși Schopenhauer ne spune că cuprinde mai multă viață decât toți soții și toată puzderia nesfârșită de stele, ci este o nirvană cu mult mai rece și amară, atât de rece și amară ca și noaptea neagră și nesfârșită a morții eterne.

(Stăgîit).

Gânduri.

Noembrie 1918... Sunt 7 ani și câteva luni de atunci și mi-a rămas totuși atât de proaspătă în amintire acea dată, împreună cu tot ce-mi aduce aminte. E data când am fost numit învățător. Cu câteva zile mai înainte, fusesem înștiințat să ne prezentăm la la minister pentru numire. Era pentru întâia dată când vedeam capitala țării. Se înțelege ușor cu ce emoție am scoborit în gara de nord în dimineața zilei când urmă să primesc numirea! Într'un grup, format din absolvenți dela mai multe școli, mi-am făcut și eu loc și conduși de unul care cunoștea orașul, ne-am îndreptat spre Minister. Pe unde am mers... nu știu. Nici azi, când cunosc orașul, nu-mi pot aminti pe unde am mers. Ar fi fost o nenorocire să te fi răătăcit de grup. Eram desigur obiect de glumă pentru bucureștenii grăbiți cu cari ne întâlneam. În fine am ajuns. Ministerul era instalat atunci la Casa Bisericii (unde e azi Ministerul cultelor). Pe strada din fața Ministerului și în curte, o mulțime de tineri, cari în picioare, cari rezemați de grilajuri, cari stând jos pe trepte, așteptând cu toți înfrigați să se vadă odată numiți. De ici, colo, răsăreau în pilorescul lor, costume naționale din toate părțile țării. Eram cu toții în haine de sărbătoare, dar sufletul mai ales ne era în mare sărbătoare.

Pe ferestre și pe pereți erau tablouri cu posturile vacante. Fiecare își fixă 2, 3 posturi și așteptă să fie chemat. Eram mulți și ne-a chemat pare-mi-se după județe, așa că în prima zi n'am terminat și am rămas și a doua zi. — Bilanțul primei zile... o zi pierdută, fără să fi văzut nimic din tot ce-ace imi pusesem în gând la plecare. Seara am plecat, iar cu cărdul ca să ne căutăm unde să dormim. Am nimerit la unul din micile hoteluri de pe Grivița, într'o mizerie proprie acestor mici hoteluri. Mi-aduc aminte că unii n'au putut dormi. Dar câte nu-mi aduce aminte prima noapte petrecută în capitala țării!... Desgustător prilej, pentru a nu mai fi nevoie să insist.

A doua zi, în stârșit, ne luăm numirea cei câțiva din Buzău și plecăm cu primul tren. Ne săturasem de București. Plecam cu cea mai penibilă impresie. Il judecam după cât văzusem. Dacă n'ași fi stat mai târziu vre-o câteva luni în București, ași fi păstrat pururea aceeași impresie.

De ce am făcut această incursiune? Cine mi-a chemat în minte toate aceste amintiri, peste cari începuse să se aștearnă uitarea? O întâmplare...

Acum un an pe la începutul anului școlar, eram în București, cu treburi pela Minister. Am văzut aceleași gânduri îndreptându-se spre *Ministerul Culturei*. Unii chiar m'au întrebat unde e Ministerul. Având acelaș drum, am mers împreună, vorbind de multe.

Când am dat colțul străzii către Minister, imaginea de acum 6—7 ani era intrupată aievea. Mi s'au

umezit ochii și revolta se mistuie în lacrima ce se sfărâmă între gene.

Cu cât sufletul aleargă tineretul în aceste câteva zile dela începutul fiecărui an școlar! Pentru fiecare din ei începe o nouă viață. Și de ce crudă nepăsare se lovesc. Sufletul larg, de să cuprindă lumea întreagă în fericirea lui, găsește la minister o simplă formalitate. Un funcționar, plictisit, te trece într'un registru și pleci...

Și acum 7 ani, dar mai ales acum în urmă, am avut în aceste începuturi de an, viziunea unor mari serbări, aș putea zice naționale.

Așa concep eu cadrul în care ar trebui să se facă aceste numiri. Nu pleacă cetele de agenți electorali, în zilele de alegeri... pleacă legiunile de tineri cari duc cu ei tot focul tineresc al celor 20 de ani abia impliniți. — Sunt faclile ce se imprăștie până în respiratele sătuțe de munte, pentru a lumina. Sunt apostolii neamului. Oricât ne-am învățat să ne jucăm cu vorbele, acestea nu sunt vorba de paradă. De ce în aceste zile nu se poate aranja găzduirea tuturor la școlile cu internate, iar nu să fie lăsați pela hoteluri de mâna ultimă? De ce să nu se formeze grupuri cari să viziteze tot ce e demn de văzut (muzee, biblioteci, teatre, parlament, etc)? Și mai presus de toate, de ce d-l ministru al școalelor să nu-și vadă oastea ce pleacă la luptă? De ce? Dece să nu li-se spună un singur cuvânt? Dece teatrul național n'ar putea juca în onoarea lor cea mai înălțătoare piesă de teatru ce am văzut „*Institutorii*”. Numai cei cari cunosc această piesă pot înțelege ce minune ar săvârși în sufletul celor cari în ziua aceea se întrolează în marea armată a școalei. La depunerea jură mântului de către noii ofițeri activi cari ies în fiecare an din școlile militare, Șeful suprem al armatei vine să le amintească de datoriile pe cari le au și de înțelesul care trebuie dat vieții închinată apărării patriei.

Noi, deși îndeplinim un rost tot atât de important, nu avem onoarea să avem în asemenea ocaii pe șeful nostru, pe d-l Ministru al Instrucțiunii. Ajuns acasă, îndeplinești și ultima *formalitate*: semnezi jurământul de credință pe niște *formulare anume tipărite*. Ești învățător.

Acum numirile se fac la inspectoratele regionale. Mi se pare că e cam acelaș lucru ca și mai înainte. Ar trebui să se curme odală cu această nepăsare, care nu se poate îndeajuns condamna. Pentru aceasta, suntem siguri că mai mult decât poate ne-am așteptă noi, d-l insp. șef Bota, va fi alălurea de noi. Și desigur că D-sa va ști să facă din *formalitatea numirilor* — îl știm dușman al formalismului — o mare sărbătoare a școalei. Să vie la această sărbătoare toți oamenii cu răspundere din marginea aceasta a țării și să pi-

cure în sufletul celor ce nu-și vor trămu nimic din ființa lor pentru munca în serviciul țării, să picure zic în sufletul lor picătura de apă vie care să le învie sufletele. Să coincidă această sărbătorire și cu obișnuitele congrese învățătoarești.

Să se reprezinte cu această ocazie și acea evanghelie a învățătorimii, cum am putea numi cu drept cuvânt piesa „Institutorii”.
C. Banea.

Pagini din „Emil”.

„Să presupunem că, pe când învăț cu școlarul meu despre drumul soarelui și despre modul cum să ne orientăm, mă întrerupe deodată și mă întreabă la ce servesc toate acestea. Ce frumos discurs am să-i fiu! Dă spre câte lucruri voi avea prilejul să-l învăț răspunzându-i la întrebare, mai ales dacă mai este și altceva de față la convorbirea noastră. Am observat adesea că dând copiilor învățături adânci, oamenii se gândesc mai mult la persoanele în vârstă care sunt de față decât la copii”.

Ar urmă o expunere savantă pentru a-l convinge pe „Emil” de ce trebuie să învețe orientarea, la urma căreia el ori s’ar prăface că este convins, așa cum se obișnuiește foarte des în școală, ori ar fugi, nevoind să asculte. „Să căutăm deci o lămurire mai simplă, pentru că toată grămădirea de știință pe care o faci nu prețuiește nici un ban pentru el.

75. Tocmai observam pozițiunea pădurii dela nord de Montmorency, când mă întrerupe prin întrebarea cea supărătoare: „La ce servește aceasta? Ai dreptate, îi zic, trebuie să mă gândesc pe îndelete și dacă vom vedea că acest lucru nu mai e bun la nimic, nu-l vom mai relua. Ne ocupăm apoi de altceva și nu mai vorbim de geografie toată ziua.

76. A doua zi de dimineață îi propun să facem o preumblare înainte de prânz; e foarte bucuros, căci copiii sunt totdeauna gata să alerge și al meu are picioare bune. Ne ducem în pădure, străbatem livezile, ne rătăcim, nu ne mai dăm seama unde suntem și când încercăm să ne întoarcem, nu mai știm drumul. Vremea trece, se face cald, ne e foame, ne grăbim, alergăm zadarnic în dreapta și în stânga, dar găsim numai păduri, cartiere, câmpii și nici un semn care să ne arate drumul. Foarte i călzii și obosiți, foarte flămânzi, ne rătăcim mai rău cu cât alergăm mai mult. În sfârșit ne așezăm jos ca să ne odihnim și să vedem ce e de făcut.

77. După câteva minute de tăcere, îngrijat îi zic: „Dragă Emil, cum vom scăpa de aici?” Emil. — (Asudat și plângând cu hohote) — Nu știu nimic; sunt obosit, mi-e foame, mi-e sete, nu mai pot.

Jean J. Rousseau — Crezi că mi-e mai bine decât ție și gândești că n’ăș plânge și eu, dacă aș putea să

prânzesc cu lacrimile? Nu e vorba să plângem; e vorba să vedem unde suntem, la te uită câte ceasul sunt?

Emil. — Sunt 12 și n’am mâncat nimic. J. J. R. — Adevărat: Sunt 12 și n’am mâncat nimic.

Emil. — Trebuie să-ți fie tare foame.

J. J. R. — Și răul e că mâncarea nu va veni aici. Eri tocmai pe vremea aceasta, observam din Montmorency pozițiunea pădurii. Dacă nu putem acum să observăm din pădure pozițiunea orașului nostru?

Emil. — Așa e; dar ieri vedeam pădurea de acolo J. J. R. — Aici e greutatea! N’am putea oare să-l găsim pozițiunea fără să-l vedem?

Emil. — Ce drag mi-ești!

J. J. R. — Ziceam că pădurea este așezată...

Emil. — La nord de Montmorency. J. J. R. — Prin urmare, Montmorency trebuie să fie...

Emil. — La sudul pădurii.

J. J. R. — La ora 12 putem să găsim nordul.

Emil. — Da, după direcția umbrei.

J. J. R. — Dar sudul?

Emil. — Cum facem?

J. J. R. — Sudul este tocmai împotriva nordului.

Emil. — Adevărat, să ne uităm la partea opusă umbrei. Iată sudul! Iată sudul! desigur Montmorency este în partea aceasta; să căutăm într’acolo.

J. J. R. — Poate că ai dreptate, să apucăm pe călcarea aceasta care trece prin pădurice.

Emil. — (Bătând din mâini și strigând de bucurie). Se vede Montmorency. E în fața noastră. Se vede întreg. Haide să prânzim! S’alergăm cât mai iute! Orientarea (astronomia) e bună la ceva.

78. Observați că și dacă nu va spune aceasta, o va gândi: nu-mi pasă, de vreme ce nu o voi zice eu. Fii sigur că nu va uita în toată viața lecția din ziua aceasta; dimpotrivă, dacă aș fi stat în odaie și aș fi presupus întâmplarea, ar fi uitat cuvintele mele chiar de a doua zi. Pe cât se poate deci, să vorbim prin fapte și să ne mulțumim cu vorbele numai atunci când nu putem face altfel.

Din „Cartea III-a”.

O pildă de urmat.

Studenții și elevii din comuna Girișul de Criș, județul Bihor, au luat frumoasa inițiativă de a înființa în satul lor Societatea culturală „Grișana”, care va avea menirea de a răspândi cultura națională și pe teren extra-școlar. Acești elevi dornici de muncă și setoși de cultură, luptă pe toate căile și cu mijloacele posibile, spre ajungerea idealului sfânt. Feriile ce le primesc, pentru a se mai recreia după munca depusă în școală, nu o petrec în trândăvie, ci se năzuiesc a-și continua activitatea lor și acasă în satul lor, astfel ca scopul celor urmăresc, să se poată realiza cu succes. Dau ca pildă vie, studenților și elevilor de toate categoriile și de toate gradele, acest frumos gest al studenților și elevii-

lor din susnumita comună, cu toți elevii de pe la sate din diferite școli, să se grupeze, luptând pentru cultura națională, ca să putem învăța și pătura lipsită până acum de știința de carte, durere din cauza timpurilor vitrege. Avem sfânta datorie, să contribuim fiecare cu câte ceva la altarul culturii.

Dacă vom fi bine întăriți sufleteșe, vom putea rezista greutăților și numai atunci vom corespunde cerințelor ce ni se impun, luptând pentru luminarea poporului românesc. Noi suntem luptătorii, în timp de războiu luptă dorobanșii, iar în timp de pace trebuie să lupte cărturarul. Să ne pinem cu toții la muncă și vom vedea, ca tot ce-lace dorim se va realiza.

Biharia, la 7 Ianuarie 1926.

Filip Petru învățător.

Cercurile culturale

Cum se țin și cum cred că ar trebui să fie ținute.

Cu mare bucurie am primit înștiințarea, că pe ziua de Duminică 20 Decembrie a. c., se va ține cerc cultural în com. X. Se justifică bucuria mea, pentru că așteptam cu nerăbdare acest eveniment. Era pentru prima dată când luam parte la un cerc cultural, prin părțile acestea.

În Duminica sus amintită, m'am sculat de dimineață și apoi m'am echipat bine pentru un drum lung de vreo 7—8 km, pe care trebuia să-l fac pe jos leșit la câmp, mi-am luat direcția satului, unde avea să se țină cercul cultural, deodreptul peste câmp, înotând prin zăpada, în care plecorul mi se afundă aci până la genunchi, a. i. până la glesnă, pe când dinspre munții Bihorului, un vânt aspru mă izbea în partea dreaptă.

Pe câmpul acesta pustiu, am rătăcit așa vreo 2 ore, strângându-mi din când în când haina pe lângă mine, ce mi se părea subțire, sau mai ridicând gulerul ei peste obrazul lovit de viscol, până când în sfârșit, obosit, mă văzui pe ulițele aceluia sat. Aci mă întâlnii cu colegul X din satul A., cu care am mers la locuința colegului din acel sat, pentru a ne încălzi.

Sosește și colegul de gazdă, care ne anunță că totul este gata pentru a se începe ședința cercului cultural la școală. Aci, în fața a vreo 10—15 oameni și tot pe atâția elevi, se citesc de către colegii ce aveau subiecte de dezvoltat: „Melodia scris-celutului”, vorbindu-se de Comenius, Basedov-Jacotot etc., la care oamenii rămăseseră cu gura căscată; despre „Met. geografiei”, despre „Războiul pentru întregirea neamului” și despre „Beție”. Tratamente la rând 4 subiecte, din care oamenii n'au rămas cu nimic folositor decât, poate, cu o ură căpătată, în urma suferințelor ce îndurau Românii sub dominația maghiară, arătată de colegul, ce a vorbit despre războiul pentru întregirea neamului.

Cu cuvântul de închidere al d-lui Președinte, am terminat cercul cultural. Totul în cel mult $\frac{1}{2}$ de oră, întrebându-s'au colegii dacă acest cerc cultural și-a ajuns ținta? Cu acestea s'a răsplătit oboseala unui drum de 7—8 km făcut pe jos prin zăpadă și viscol? Cu ce învățătură au plecat acasă puștii oameni, cari au fost de față? Atinsu-s'a scopul educativ și cultural, pe care îl urmărește aceste cercuri culturale? Eu zic că nu și care din colegii ce au luat parte, vor găsi că da, să mă contrazică. Nu învinuiesc pe nimeni. Poate că așa o fi fost uzul. Poate că acesta o fi fost o excepție (bine ar fi), poate, că unde a fost cel dintâi și nepregătit. Să așteptăm la cele următoare.

Oricare ar fi rezultatul la celelalte, totuși, crezând că nu va fi de prisos, voi da unele păreri și îndrumări asupra celor ce trebuie să fie cercurile culturale și cum cred că ar trebui să fie ținute.

Nu există alt mijloc mai prielnic, pentru ridicarea sătenilor din întunericul în care băjbăie, ca cercurile culturale. Zua aceea cu adevărat trebuie să fie o sârbătoare pentru tot satul. Pregătiți copiii din vreme cu cântece, jocuri, poezii și chiar cu o piesă de teatru moralizatoare, se face un program de serbare, în care vor fi intercalate și conferințele d-lor învă. Săteanul, care, după cum văz, nu-și trimite copilul regulat la școală, văzând cum copilul său poate să producă admirație, o bucurie și-o mândrie se va celi pe fața sa, și-și va trimite pe viitor copilul său mai regulat. Ascultând sfaturi date de colegii din alte sate, mai curând le va lua de bune, decât pe ale celui din sat, cu care s'a obișnuit. Subiectele din program să fie spuse pe înțelesul poporului și pe cât se poate să nu fie celite. Poeziile, dialogurile etc., să fie întotdeauna, cu conținut moral, național sau hazliu. Nu pot să mă întind mai mult asupra programului și nici nu pot da un exemplu din cauza lipsei de loc, însă un cuvânt tot mai pot spune: fiecare învățător, la școala cărui se ține cercul, să-și formeze un program cât mai plăcut și atrăgător. Numai atunci sătenii vor mulțumi învățătorului și el va fi mai ascultat și mai respectat și numai atunci ei își vor pune în gând să-și îndrepteze unele cusururi. Numai atunci se va atinge scopul cercurilor.

Să revenim acum asupra ședinței ținute:

De obicei ședința intimă se începe după ieșirea dela biserică. Care este scopul acestei ședințe? Reîmprospătarea în mintea învățătorilor a diferitelor metode de învățământ, lărgirea cunoștințelor prin dezvoltarea diferitelor subiecte științifice, pedagogice etc.; Recenzii a diferite cărți folositoare - „Altă creștere. Școala muncii” de d-l S. Mehedinți, „Cartea vieții” traducere de d-l Pandelea etc.; comunicare de idei noi în învățământ, critică și o discuție cât mai largă a subiectelor ținute, căci numai așa va rămâne ceva solid în mintea învățătorilor. La sfârșit se poate face o lecție practică, ca aplecare a unor subiecte dezvoltate, cum a fost cazul cu „Met. scris celutului”.

Despre toate ce se lucrează, atât în ședința intimă, cât și în cea publică, se va dresa un proces-verbal semnat de toți membrii prezenți ai cercului.

Acest proces-verbal se va înainta la onor. revizorat, după terminarea ședinței.

Volu da aici un tip de proces-verbal, care se va scri de către secretarul cercului cultural.

Proces-Verbal No.

Astăzi luna anul
Noi membrii cercului cultural *) ne-am întrunit la școala primară de stat din com. pentru a lua parte la cercul cultural, ce se va ține azi în această comună.

De dimineață am luat parte slujba religioasă, iar la ora (10—11) s început ședința intimă în care d-l Inv. la șc. din com. a vorbit despre (Urmează critica subiectului ce se va arăta în corpul procesului-verb.)

(Dacă s'au ținut două subiecte, urmează critica după fiecare). Și dința intimă a luat sfârșit la ora (După împrejurări).

La ora 14 se începe ședința publică prin cuvântul de deschidere al d-lui Președinte, care spune:

Urmează mai multe cântece executate de elevii școlii sub conducerea (bună sau rea) a d-lui X învățator la șc. (Se va arăta parte din cântecele mai plăcute) precum și câteva poezii, recitate (bine sau rău), de către elevii școlii. (Se va arăta și din ele cele mai cu efect).

După aceea d-l X Inv. în com. a dezvoltat subiectul (Se va arăta felul cum a fost dezvoltat).

Se mai recitează apoi câteva poezii și se mai execută câteva cântece. (Se va arăta din cele mai plăcute.)

D-l X Inv. în com. dezvoltă apoi subiectul (Se va arăta cum a fost dezvoltat).

Se mai fac apoi câteva cântece și jocul. (Se va arăta numele jocului și efectul). (Aici se poate înlocui cu o piesă mică de teatru cu conținut moral și folositor) după care ședința publică ia sfârșit prin cuvântul de încheiere al d-lui Președinte. (Cuvântul de încheiere poate fi ținut de Inv. dir. din localitate, prin care va mulțumi celor prezenți și va da sfaturi)

Se fixează programul pentru ședința viitoare, ce se va ține în ziua luna, în com. după cum urmează:

La ședința intimă d-l X Inv. în com. va dezvolta subiectul și d-l X Inv. în com. va dezvolta subiectul ținând și o lecție practică cu elevii din cl. (după felul subiectului) iar la ședința publică d-l X Inv. în com. va vorbi despre și d-l X Inv. în comuna va vorbi despre

Pentru care am dresat prezentul proces-verbal.

Președinte,

*) Se va arăta numele cercului

Membrii
prezenți

Secretar,

Membri absenți

Dându-se acest tip de proces-verbal, șilți vor fi atunci să procedeze după el și în tot timpul se va vedea la orice cerc ce s'a lucrat.

Al. Popescu, învățator.

Domnu' Trandafir^{*)}

Scrisoare către un prieten.

I.

Azi, după ce am văzut iar mănăstirea Neamțului, vechea *Mănăstire Albă*, cu trecut așa de neguros și de bogat, după ce am văzut *Celutea*, „cuibul aprigilor războinici de odinioară, m'am suit dela un han, care răsulia aburi de mâncări felurite, într'o birjă mare ca o corabie, la care erau înhâmați patru cai cu coastele destul de arătoase.

Mă gândeam la vremea când am cutreerat cu tine aceste locuri, când am mâncat ouă răcoapte sus, între ruini, când am băut, furtiv, dintr-un unel pe altul în singurătatea aceea, sticla cea cu vită armaș pe care ne-o dăruise părintele Visarion, și când am cântat în amurg liniștit, într'o pulbere de aur:

Pe o stâncă neagră, într'un vechiu castel
Ude curge în vale un râu mistel...

Uite, ca de ieri mi-aduc aminte de inserarea acela, de melodia noastră trăganată pe care o cântam cu glasul așa de mișcat, și de versurile pe care le-am zăgărit acolo, pe o piatră, de versurile înfăcărâte pe care nu le-am găsit și din care mi-aduc aminte numai fragmentele dela începutul acestei epistole...

Și m'am suit, în baradața acela cu patru cai, între bucele mari, între madame grase care se uitau zâmbind la mine, ș'am pornit spre târgușorul meu natal într'un sunet domol de clopote dogite.

La spate aveam, departe, munții în ceață; înainte se desfășurau dealuri păduroase; și mă simțeam, cu toată tovarășia gălăgioasă, ușor și vesel ca în cea dintâi tinerețe. Prin norașii de praf luminos care ne urmăreau în vârtejuri, priveam ogoarele verzi, satele liniștite cu biserici albe, scipirile depărtate ale apelor... Din când în când ne întâlneam cu băiețarii care-și pășteau în șanțuri boulenii albi cu coarnele lucii. Ne urmăreau cu priviri liniștite până departe, și rămăneau în urmă, tot mai în urmă. Și par să îmi venea să mă opresc, să-i întreb, să le spun o vorbă bună. Erau chipuri pe care le mai văzusem, pe care le uitasem de când m'am străinat, și pe care le regăseam aceleași în liniștea și seninătatea lor.

*) Din volumul „La noi în Vâlgoara” de di Mihail Sadoveanu

Și cu cât mă apropiam de locul unde m'am născut, cu atât se deșteptau amintirile copilăriei, vîl și luminioase, par'că răsăreau din împărăția uitării printr-o pierduți care mă saluta cu zâmbete de bunătațe.

Când intrarăm la Moșca în casă, zvoana de glasuri din trăsura se potolă ca printr'un farmec. Căi mergeau la pas și, în liniște, ascultam freacăta ușor al deșurătorilor. Par'că era un cântec, și par'că mi venea să dorm. Și dintr'odată, dintre cliplurile trecutului, care mă cercuau unul după altul, unul rămase mai deslușit, și-i zâmbii cu dragoste în piroteala care mă copleșea.

Era *Domnu*, domnu' Trandafir, învățătorul meu. Nu l văzusem de mult pe domnu' Trandafir. Întîi închipuim că e pensionar, că trebuie să fi îmbătrînit. Eu îl vedeam însă ca odinioară, nalt, bine legat, cu mustăcioară neagră pe care și-o tundeă totdeauna scurt, zâmbind cu bunătațe, încruntându-se câteodată, însușindu-ne un respect nemărginit.

Toate patru clasele erau grămădite într'o odaie lungă. Unora din băieți le da teme, pe alții îi ascultă. Când explică, ascultam toți; și istoriile minunate cu Ștefan-cel-Mare și Mihai-Viteazul le-am știut chiar din clasa întâia.

Mai cu seamă *explicațiile* la istorie erau minunate. Pe sub tavanul scund al clasei treceau eroii altor vremuri în cununile lor de neguri. În urmăream înflorat, auzeam par'că freacăta luptelor și, acasă, în visam o noapte înțreagă.

Uite, și acum mi-se pare că *Domnul* nostru a fost un om deosebit. Îi scânteiau privirile și era și el mișcat când ne spunea despre mărirea strămoșilor. Când făcea un semn cu mîna, așa într-o parre, par'că ridică o perdea de pe trecut, și eu vedeam tot ce spunea glasul lui... Și când mă gândesc bine, când judec cu mintea de acum, când caut să aduc unele fapte pe care atunci copil, le treceam cu vederea, găsesc cu mirare că *Domnu* era un om foarte năcăjit, hărțuit de administrație, că cu greu își ducea gospodăria lui, că venea de multe ori amărît, ea să ne dea cu dragoste învățatura de toate zilele... Dar atunci nu n'avea altă grijă decît să ne spuie istorii mișcătoare.

Ca dînsul poate au mai fos mulți. Și toți, drază prietini, când te gîndești bine, au fost niște apostoli, care au îndurat săracie și batjocură, cari au trecut printr'un vifor de nemulțămiri și vorbe rele, și cari totuși au izbutit să-și îndeplinească cu bine menirea...

Domnu nostru ne-a învățat rugăciuni, ne-a învățat cântece care erau așa de frumoase pentru copilăria și sufletele noastre, deși nu le înțelegeam bine; ne-a învățat să credem și în alte lucruri, în trecut și vrednicia noastră, lucruri pe care mulți le batjocoreau în acea vreme; ne-a învățat multe, de care aminte nu ne mai aducem, dar care au rămas în fundul sufletului ca semne bune ce au înflorit bogat mai târziu.

Îmi aduc aminte... Într'o seară ne strănserăm la școală, la împletit panere. Ședeam în cerdac, în cerdac,

la *Domnu*, și unul spunea o poveste. Era o liniște mare în împrejurimi în primăvara acela, și de parte, spre Siret, se auzea, abia se auzea un cântec de fluer. Umbrele înserării ne învăluiră, povestitorul tăcu, și noi rămăsetăm fără vorbe, cu *Domnu* în mijlocul nostru, ascultând adierea depărtată a cavalului.

Deodată *Domnu* zise:

„Mai băieți, stați, c'am să vă citesc și eu o poveste...”

Și a așezat în geam pe dinlăuntru, o lampă, și în lumina ei, acolo între noi, ne-a citit *Harap-Alb* al lui Moș-Creangă. Glasul lui curgea domol și basmul ne fermecă pe toți ca un cântec frumos. Povestea mi-a rămas adînc săpată în suflet, și mai târziu, când am citit-o într'o odăiță scundă în Iași, pe când făceam liceul, am stat mult și m'am gîndit la seara când o citea învățătorul, m'am gîndit ca la o altă poveste senină a copilăriei mele...

Dintre toate amintirile frumoase, această seară, când ne-a citit povestea, rămase stăruitoare în piroteala mea, în legănarea trăsuri mari, pe când cliplotele sunau încet prin liniștea pădurii. Treceam printru două ziduri de verdeață care-mi trimiteau aburiri răcoroase, și mă apropiam repede de locul unde a fost odată școala unde m'am jucat, unde *Domnu* și-a petrecut atîția ani — treizeci — dăscăluind șiruri după șiruri de copilandri cu ochii neliniștiți.

Acolo nu mai e nimic; e loc gol, și *Domnu*, îmbătrînit cu părul alb, se plimbă încet, cu mîinile lașcate, singur și trist.

Îi întreb:

„Ce mai faci?”

— Greu, greu! Îmi răs unde încet, dînd din cap. De-acuma mă duc să mă întîlnesc cu *Harap-alb* și cu *Creangă*...”

Și par'că mă cuprinde o îndoișoare, mă uit la dînsul și nu-mi vine a crede că el e omul tînar care altădată ne-a strecurat în suflete atîta credință și atîta foc!

Mă deșteptat larina glasurilor și lumina albă a câmpici. Tîrgușorul meu se vede departe, într'o grămădire de acoperișuri negre și roșii. Eram neliniștit, voiam să văd cât mai curînd pe dascălul copilăriei. Și vezi tu, dragă, poate scrisoarea aceasta de-aceia e așa de sentimentală și așa de plină de puncte de exclamație pentru-că vestea pe care am aflat-o, a fost tristă. Totuși trebuia să mă aștept la ea. *Domnu* nu mai era nici vesel, nici trist, nici bătrîn... După ce și-a îșprăvit cei treizeci de ani de dascăle, s'a dus unde-i locul tuturor. Cîteceva din sufletul lui a rămas în sufletul multora, dar el nu mai este, și-a îndeplinit cu anevoe o muncă grea de care nu s'a plîns și prin care n'a strălucit, — a murit împăcat ca mulți alții, și acum se odihnește.

II.

Din ziua când m'am întors aici, în tîrgușorul nostru cel vechi, n'am stat o cliplă. Am cutreerat în lung

și în lat locurile cunoscute, în care au rămas văi pentru sufletul meu întâmplările copilăriei. — Întâmplările luminoase ale copilăriei așa de îndepărtate.

Am văzut, la Siret, locul unde mă scăldam cu dracii de samă mea. Ne bălăceam în valuri, eșeam la mal și ne ungeam cu nămol din cap până în picioare; lăsam să ne pârlească soarele prielin, ne sculam, ne a-lungam în lungul malului cu chiote și cu răcnete, apoi dintr'odată săream cu toții în apă, în bufneli asurzitoare și în curcubeie de stropi.

Am văzut iarăși întinsele zăvoaie de sălcii cenușii în care intram cu grozava frică de bursuci. Frica ținea până ce dădeam de desigurile cu mure, când ne puneam la ospăț și la taifas. Pe urmă, prin poeni, chiote și goană, parcă venise pe acele meleaguri o oștire de sălbaticii...

Ș'am mai văzut, la marginea târgului, șurtele dărăpănate, pline de poloboace, unde ne jucăm de-a ascunsul, noaptea. Cu cât fior căutam prin colțuri negre, și controlam prin poloboacele răsunătoare și cercetam prin podurile în care se furișau dungi albe de lumină, pe tovarășii ascunși! Și-mi aduc aminte că întotdeauna trebuia să mormălesc singur, să spun câte-o ghidușle ca să izbucnească în râs cineva... Numai așa puteam să dau de o urmă în pustiiul acela!

Și câte și câte lucruri care m'au înflorat și m'au bucurat! Pe toate le-am văzut. Totuși niciunul nu m'a mișcat așa de mult, frate dragă, ca locul, — numai locul a rămas, — unde odată era școala.

Acolo am intrat în freamătul de copii cu teamă și cu bucurie în întâia dimineață, când m'a adus tata de mână; acolo era un păr care făcea pere așa de bune, din care Domnul ne dăruia de gustare câte două la începutul fiecarei vacanțe; acolo era curtea unde înălțam iașna urlași de zăpadă, la capul cărora ne sulam cu scara să le punem pipe în gură și cărbuni în locii ochilor; acolo multe lucruri s'au petrecut, prietine, — și, de-a-colo poroland, simt că iar mă cuprinde înduioșarea și iar am să-ti vorbesc și în această scrisoare de domnu' Trandafir.

Era un om bine făcut, puțin chel în vârful capului, cu ochi foarte blajini. Când zâmbea, se arătau sub mustața tunsă scurt niște dinți lungi, cu strungă mare la mijloc. Când ne învăța cum să spunem poeziile eroice, vorbea tare și înălța în sus brațul drept; când cântam în cor, lovea din pazonul de colțul catedrei, îl ducea răpede la urechea dreaptă și, încructând puțin din sprâncene, dădea ușor tonul: laaa! — iar băieții răspundeau într'un mormur suflre, și așteptau cu ochii ațintiți la mâna lui, care dintr'odată se înalță. Atunci izbucneau glasurile tinere, într'o revărsare caldă. Când trebuia câteodată, Sâmbăta după amiază, să ne citească din poveștile lui Creangă, ne privea întâiu blând, cu un zâmbet liniștit, finând cartea la piept, în dreptul inimii, — și în bănci se făcea o tăcere adâncă ca într'o biserică.

Tu bați de samă că nu-ți vorbesc de gramatică

și de aritmetică. Și nici nu-ți voi vorbi. Acestea se făceau bine; băieții învățau după puterile lor; dar sunt niște lucruri așa de neînsemnate când le pui față în față cu învățătura ecealaltă, sulfetească, pe care ne-o da Domnu! Și ne-o da această învățatură nu pentru că trebuia, și pentru că i se plătea, dar pentru că avea un prisos de bunătate în el și pentru că în acest suflet era ceva din credința și din carăpenia unui apostol.

Acolo, în colțul acela de țară, putea să fie cum voia învățătorul. Nimeni dintre cei mari nu-l turbura: nimeni nu se interesă cum mergea școala lui. Bine, rău, el făcea ceiace socotea că trebuie să facă, și atât.

De acela domnu' Trandafir al nostru a rămas foarte mirat când, într'un rând, în cel din urmă an de dascăle, a primit vizita unuia din cei de sus.

Să vezi cum a fost.

Într'o bună zi, lată că intră pe poarta ogrăzii doi străini. Băieții, în el să, erau cu monitorii. Domnu, în grădină, priveghea la descărcatul unui car de fân. Era foarte gospodăros și-i plăcea să se facă fiecare lucru cu râzduită.

Străinii se apropie.

„Bună-ziuă!

— Mulțumim domnilorvoastre!”

Domnu' Trandafir se uită la străinii; străinii se uită la domnu' Trandafir.

„Mă rog ce doriți dumneavoastră?”

— Apoi uite ce e... dacă ești bun... Am vrea să vedem școala...

— Cum nu, numai să isprăvesc cu fânul ista. Marie! la vezi de ceva răcoreală: dulceți, cafea! la ședeți mă rog coala, la umbră, în cerdac, o leacă, de mai răsuflați...

— Nu, că suntem cam grăbiți...

— Une, îndată, cât ai bate'n palme...”

Și iară-l că se scutură de fân, trece înainte și poștește pe străini în clasă. Acolo întrebări: câți copii vin la școală, câți sunt înscriși? Și Domnu răspunde câți vin câți sunt înscriși, și se cam miră de ce i-or fi întreband orășenii de lucruri de acestea. Revizori nu sunt; pe revizor îl cunoaște el bine și știe că vine de două ori pe an. Vine rar, că știe el cu cine are de-a-face. În sfârșit, or fi fiind alți slubași mai mari, mai știți?

Iar unul din ei:

„Mă rog, fil bun și fă o lecție... așa, de curiositate...”

Și Domnu face o lecție, uite așa, cum o făcea el totdeauna. Întreabă pe băieți, vorbește și ei; spune lucruri care și pe el îl mișcă și-l ajung la inimă. Și iată că orășenii îl privesc cu ochii dintr'odată încălziți, întreabă și pe copii, ascultă o poezie. Domnu își lovește ușor diapazonul de colțul catedrei: laaa! și clasa răspunde într'o adiere ușoară de glasuri tinere, și toți cântă, cântă așa, de-i place și lui domnu' Trandafir și zice și el la urmă: „Brava, băieți!”

Iar străinii îi întreabă iar, dar cu glasurile cu totul

schimbate și cu o altă lumină în ochi, de unde-i, și la ce școală a învățat, cum își petrece viața; și Domnu răspunde și nu prea, și începe a se întreba de ce l-or fi înscodind oare orașenii acela.

Îl poartă la masă, el îl roagă să-i lerte că nu pot, trebuie să plece; îl roagă să bea măcar un pahar de apă, el îl mulțumesc iar, Unul scoate ceasul; altul, cu un ton de respect, spune ceva. Și cel care pare a fi mai mare, pornește înainte. Iar domnu' Trandafir întreabă tainic pe celălalt, rămas mai în urmă:

„Mă rog, domnule, dacă ești bun și nu te superi... cu cine am onoarea?”

— Eu?... eu sunt Inspectorul cutare..

— Hm! și domnu' Trandafir se uită cu coada ochiului, nelcrezător, la domnul inspector. Nu, fără șagă!.. dar celălalt domn?

— Celălalt e domnul Ministru?”

Asta e prea-prea; și Domnu începu a râde cu hohot.

„Ei, știi că ai haz! Nu, că asta-i chiar frumos!”

— Cum, dumneata crezi că glumesc?”

— Ei asta-l! dar cum ai socoti dumneata că am să cred asemenea lucru? Ce are să caute ministrul aici în sărăcia asta a noastră?”

Și celălalt străin se întoarce, zâmbeste, scutură mâna lui domnu' Trandafir și-l felicitază. Și pleacă amândoi, — iar pe urmă mult s'a minunat dasălatul nostru când a aflat dela primărie că în adevăr Ministrul școalelor a fost străinul cel drept, slab, cu mustața neagră.

Nu, Domnul nostru nu ne-a învățat niciodată din pricină că se temea de cei mari, îl era drag să ne învețe, și parcă eram copiii lui, — asta am simțit-o totdeauna, cât am fost sub privegherea lui.

Se supără rar și nu spune decât două vorbe. Asta-i era mânia cea mai mare:

„Măi domnule!”

Nouă ne venea să intrăm în pământ, când zicea: „Măi domnule!” și se uită urt la noi.

Îmi aduc aminte ce zarvă a fost când, într'un rând s'a zvonit că pe Domnu nostru are să-l mute într'o altă comună, peste Siret. Ne-am strâns sara cu toții, am vorbit, unii plângeau, și am luat o hotărâre mare, să ne ducem și noi cu Domnu p ste Siret.

Dar Domnu nu s'a dus nicăieri; a rămas acolo pe pământul nostru; și în pământul nostru l-au și îngropat.

I-am văzut mormântul, O cruce de stejar, înegrită de piol; deasupra, un brad care lășăie la cea mai ușoară suflare de vânt. Flori sălbatice pe pământul negru. Pe cruce, o tăbliță: „Aici odihnește robul lui Dumnezeu Neculai Trandafir...” și celelalte cuvinte nu se mai cunosc, le-au șters ninsorile și ploile.

Nici școala unde m'a învățat el nu mai este. Acuma bălești învață într'alt loc, într'o clădire nouă, înaltă și frumoasă. Eu nu m'am dus însă s'o văd pe acela; eu m'am dus să văd locul gol unde a fost odăie

scundă, în care ne era cald vara și frig iarna. În locul acela, odată, a trăit un om. Pentru amintirea lui îți trimt această scrisoare. Poate și tu te vei gândi o clipă la dascălul acesta necunoscut și vei dori odihnă lină „robului lui Dumnezeu”, al cărui nume ploile și ninsorile în curând îl vor șterge și de pe crucea mormântului. Cât despre oamenii care l-au rănit și l-au mârșit, ei de mult l-au uitat!

... Și mă vei ertă că te-am făcut să pierzi jumătate de ceas cu aceste lucruri așa de vechi!

Informațiuni

— *Dr. G. Stoenescu*, Inspector general pentru învățământul primar din Transilvania, cu reședința la Cluj, a fost confirmat inamovibil în acest post.

Începând cu acest număr, fiecare școală va primi regulat revista noastră. Abonamentul se plătește de comitetul școlar. Numărul primit pe adresa școlii, se va păstra în arhivă.

Rugăm ca tot ce se trimite pentru „Foaia școlară” să alba adresa: Șc. primară No. IV. Str. Delavrancea 23, Oradea.

Reviste primite.

Fiamura — Craiova. Bulev. Carol 69. Anul III. No. 9 din Dec 1925

Educația — București, str. Termopile 6. Anul VIII. No. 9 și 10 din Nov. Dec. 1925.

Suflet românesc — Craiova, Str. Regina Elisabeta 28. Anul I. No. 7 din 15 Dec. 1925.

Vremuri bune — Bărlad. Str. Căpitan Costoche 15. Anul I. No. 7 și 8 din Noemb. Dec. 1925.

Ateneul literar — Bacău, Str. Câmpului 10.

Câmpul Brăilei — Brăila. Anul I. No. 11 din Ianuarie 1925.

Gazeta școlii — Botoșani (Școala Marchian). Anul III. No. 3 din Dec. 1925.

Școala noastră — Zalău. Anul II. No. 17-18 din Noemb. 1924.

Voința școlii — Cernăuți, Piața Unirii 3. Anul IV. Vestitarul — Oradea. Parcul Ștefan cel Mare 8.

Anul II. No. 1 din Ian. 1926.

Scântea — Gherla, Liceul „Petru Maior”. Anul II. No. 9-10 din Oct. 1925.

Școala Someșană — Dej. revizoratul școlar. Anul I. No. 1 din Ian. 1926.

Duminea poporului — București. Libăria „Socec” Anul X.

Amicul școlii — Alud. Revizoratul școlar. Anul II. No. 1 din Ian. 1926.

Tribuna — Oradea. Ziar politic.

Căminul — Focșani, Str. Stamatinești, No. 15.
 Anul No. din
Viața Școlară — Satu-Mare, Revizoratul școlar.
Vădstarul — Buzău, Șc. No. 1 băieți, Anul II, No. 1 și 2 din Oct. 1925.
Gazeta școlii — Craiova, Str. Barbu Catargiu
 No. 20, Anul VII, No. din
Ingerașul școlarului — Pleșa-Dolj, Anul I, No. 3-4, Aprilie 1925.
Făclia — Caracal, Str. Negru-Vodă No. 64, Anul III, No. 2-5, Ian. 1925.
Școala și familia — Ghimeș-Făget Jud. Cluj, Anul I, No. 1 din Noemb. 1925.
Albina — București, Str. Dr. Calinderu 10, No. 41-42 din Dec. 1925.

PARTEA OFICIALĂ

No. 231—1926.

On Inspectorat școlar Regional II, cu ordinul Nr. 191—1926 a aplicat pedeapsa „avertisment” învățătorilor Tigu Eftim din Pocola, Cucu Florian din Săntelec, Tempeleán Cornelia supl. în Căbești, Paul Gheorghe din Lazuri M. Somolan Coriolan din Mihelu și Moga Petru din Forosig, pentru neglijență și lipsa de progres în școală.

Oradea, la 15 Ianuarie 1926.

No. 231—1926.

Suntem în plin an școlar Fiecare învățător are datoria să stea la școală și de lucru. Cu toate acestea, atât Revizoratul școlar cât și Inspectoratul, zilnic este vizitat de învățători solicitând fel de fel de lucruri bagatele cari se pot soluționa pe cale scurtă de acasă.

Alți învățători se ocupă de politică și sub acest titlu părăsesc școala pe mai multe zile fără nici o autorizație din partea autorităților în drept.

Și într'unul și în altul suferă numai școala și învățământul.

Or, aceasta procedură a învățătorilor noi o clasificăm ca o fugă și eschivare dela împlinirea datoriilor, de care învățătorul este legat prin menirea sa.

În consecință, punem în vedere tuturor învățătorilor că pentru viitor nu vom tolera nici într'un caz astfel de eschivări și vom lua măsurile cele mai drastice față de cei ce se vor găsi lipsă dela școală.

Orice plângere, orice informație se poate cere în scris și atât Revizoratul cât și Inspectoratul

li va da curs imediat, fără ca învățătorii să trebuiască să se deplaseze la Oradea, cheltuiind parale și lăsând în grijă întâmplării și școala și tot.

Oradea, la 15 Ianuarie 1926.

No. 5438/1925.

Avem onoare a Vă face cunoscut; că Ministerul prin decizia No. 124.200/1925 a aprobat înființarea de posturi în învățământul primar rural și grădiniile de copii în următoarele comune.

Școlile primare.

Coila post 1. pl. Beiuș, Ucuriș p. 3 pl. Beiuș, Olcea p. 2 pl. Beliu, Copăceeni p. 1 pl. Ceica, Vintiri-Brătești p. 1 pl. Ceica, Corbești post. 1 pl. Ceica, Girișul de Criș p. 3 pl. Centrală, Săcueni p. 3—4 pl. Săcueni, Diosig post. 3—4 pl. Săcueni, Cociuba p. 3 pl. Tinca, Suolac—Tinca p. 3 pl. Tinca, Căpâlna p. 2 pl. Tileagd, Săbolciu p. 2 pl. Tileagd, Pișcolt p. 4 pl. Valea lui Mihai, Hârșești post 1 pl. Vașcău, Bălnaca p. 2 pl. Aleșd Vașcău p. 4 pl. Vașcău, Colești p. 1 pl. Vașcău, Căcuceni p. 1 pl. Vașcău, Aușeu p. 2 pl. Aleșd, Măgești p. 2 pl. Aleșd, Bulz p. 4 pl. Aleșd, Oradea posturi 4, posturi în suburbiile orașului.

II. Grădini de copii.

Hotar p. 1. Telechiu p. 1. Lunșoara p. 1 Borod p. 1. Beiuș p. 2. Remetea p. 1. Beliu p. 3. Dobrești p. 1. Ceica p. 1. Sântandrei p. 1. Mărghita p. 2. Valea lui Mihai p. 1—3. Pișcolt p. 1. Sănnicolaul Român p. 1. Tărian p. 1. Girișul de Criș p. 1. Biharea p. 2. Piscopia p. 1—2. Nojorid p. 1. Tileagd Fabrică p. 1. Oșorhei p. 1. Ineu p. 1. Săcădat p. 1. Jacobodoș p. 1. Tamașeu p. 1. Felighaza p. 1. Vașad p. 1. Sălăceă p. 1. Sălărd p. 1. Căeresig p. 1. Diosig p. 1—2. Bătar p. 1. Salonta Mare p. 1—2—3. Tulca p. 1—2. Cefa p. 1. Săcueni p. 1—2, Hășasău Tinca p. 1. Tăut p. 1. Oradea p. 1—2 în suburbiile orașului și 8 alte posturi li-ee la fiecare gr. de copii

Oradea, la 29 Decembrie 1925.

No 140/1926.

Circular către toate comitetele școlare și școlile primare din județ.

O mare parte a comitetelor școlare din județ încă nu a vărsat Comitetului școlar județian cota de 15%o revenită acestui Comitet din veniturile comitetelor școlare.

Învăptăm atât comitetele școlare cât și pe diriginți școlilor să ia măsuri ca cel mult până

la finea lunei curente cota de 15% cucerite Comitetul școlar județean să se servescă prin percepția respectivă Administrației financiare la dispoziția Comitetului școlar județean.

Atragem atențiunea Comitetelor școlare și a dirigintilor, că această cotă nu se poate utiliza spre alte scopuri și că cei ce nu vor satisface acestui ordin, vor fi urmăriți conform regulamentelor în vigoare.

Oradea, la 9 Ianuarie 1926.

No. 137/1926.

Copiii români din satele rămase în Ungaria sunt lipsiți cu desăvârșire de hrana sufletească a cărții românești. În dorința de a-i prevedea cu cărți de religie și de rugăciuni, Vă invităm să strângeți dela foștii elevi de școală și din bibliotecile școlare toate manualele de religie și cărțile de rugăciune aprobate de fostul guvern ungar până la 1918 pentru școlile primare și să le trimiteți la adresa Consistoriului diecezan din Oradea, pentruca la rândul său să le trimită preoștilor de dincolo de graniță.

Nu ne îndoiim, că oricine va avea o asemenea carte, va da-o cu dragă inimă pentru cei ce flămânez și însătoșează de slovă românească.

Oradea, la 11 Ianuarie 1926

No. 237—1926.

Ministerul instrucțiunii a aprobat ca examenul de definitivat pentru învățători să aibă loc în ziua de 15 Martie 1926 la școlile normale pe băieți.

La acest examen sunt obligați a se prezenta învățătorii-învățătoarele, și conducătoarele de grădini de copii cari au 3 ani de funcționare dela data nunerii cu tit. provizoriu.

Deasemenea sunt admiși a da examen și aceia cari au fost respinși sau au absentat nemotivat de cel mult 2 ori, precum și ajutorii de învățători cu tit. provizoriu reușiți la examenul de capacitate al ajutorilor de Inv. după dispozițiile vechei legi și cari au 3 ani de funcționare cu acest titlu. Cei cari au dreptul a se prezenta la examen vor înainta Revizoratului școlar cererile de înscriere și copii de pe Procesele verbale de inspecții vizate de notarul comunei cu certificarea că nu mai au ată inspecție afară de cele pentru cari prezintă copii.

Cererile vor fi înaintate cel mai târziu până la 10 Februarie 1926.

Toate cererile intrate după acest termen vor fi considerate cu neavenite și vor fi puse la arhivă.

Fiecare candidat va depune examenul la Comisiunea la care a fost repartizat județul în care funcționează.

Oradea, la 15 Ianuarie 1926.

No. 6125/1925.

Pentru a se putea face cu rezultat acea parte a programei din învățământului complementar și cel de adulți, care se referă la științele aplicate, avem onoare a vă comunica că Direcția învățământului primar normal a recomandat introducerea în aceste școli a următoarelor manuale, singure aflate în genul acesta.

„Noțiuni de zootehnie și fiotehnie”, de d-nii Donide și Ivan Lalean profesori în Cluj. Prețul unui exemplar 40 Lei și se dă 10% rabat.

Oradea, la 18 Decembrie 1925.

No. 5940/925.

Vă facem cunoscut, că Ministerul a dispus ca, toți Inv. normalişti cari nu au luat post în învățământul primar ori și-au ales post în învățământ și nu s'au prezentat, nejustificând lipsă, să fie dați în urmărire considerându se demisionați din învățământ.

Oradea, la 14 Decembrie 1925.

No. 6181/925.

Vă facem cunoscut, că Ministerul a dispus ca normalişti din seria anului 1925, cari nu și-au luat posturi, pentruca își fac stagiul militar, să nu fie dați în urmărire.

Aceștia își vor lua posturi în învățământ la data stabilită prin lege, în anul 1926.

Oradea, la 29 Decembrie 1925.

No. 6060/1925.

Ordin circular.

Se pune în vedere învățătorilor, cari din diferite motive n-ar primi chitanțele de plată, să reclame momentan la Revizoratul școlar pentru a erua motivele neprimirii și a se lua măsuri să se primească la timp.

Suntem informați că unii învățători încă nu și-au primit leafa pe cutare sau cutare lună, însă în loc de a ne raporta nouă, se plâng altora cari și așa nu-i pot ajuta. — Dorința și nerezultatul noastră este ca fiecare învățător să-și primească leafa la timp și dacă nu și-o primește este sau vina poștei, sau în cazuri foarte rare e o greșală. Prin urmare să se reclame la noi.

Oradea, la 14 Decembrie 1925.

Rev. școl.: E. Popescu